

Särskild utredning

Larslunda IP

Strängnäs 3:1, Strängnäs socken, Strängnäs kommun,
Södermanlands län.

Ingeborg Svensson

Särskild utredning

Larslunda IP

Strängnäs 3:1, Strängnäs socken, Strängnäs kommun,
Södermanlands län.

Ingeborg Svensson

ARKEOLOGISKA MEDDELANDEN 2008

© 2008 Sörmlands museum

Beställningar kan göras hos:
Landstinget Sörmland
Kultur & utbildning Sörmland
SÖRMLANDS MUSEUM
Box 314, S-611 26 Nyköping
arkeologi@dll.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg.
Omslag och inlaga är reproducerad vid Sörmlands museum.
Kart- och ritmaterial: Ingeborg Svensson
Omslagsbild: Södermanlands län. Utredningsområdets geografiska läge
markerat med röd punkt.

Där inget annat anges har den digitala Fastighetskartan, respektive Gröna
kartan (GSD) för Södermanlands län använts som underlag.

Allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01672.

Nyköping 2008

ISSN 1402-9650

Innehåll

Utgångspunkt 5

Syfte och metod 5

Syfte
Metod

Landskap 5

Natur
Kultur

Beskrivning av den särskilda utredningen 9

Objektsbeskrivningar
Registrerade lämningar

Sammanfattning 16

Referenser 17

Arkiv

Administrativa uppgifter 18

Bilagor 19

1. Schakttabell
2. Anläggningsregister
3. Plan- och profilritningar
4. Plan över schakt 10, objekt 10
5. Plan över schakt 24, objekt 18
6. Utdrag ur digitala Fastighetskartan (GSD) med utredningsområdet, fornlämningar, objekt och schakt markerade

Figur 1. Översiktskarta över Södermanlands län med kommuner, större orter, vägar och angränsande län. Utredningsområdets geografiska belägenhet är markerat med röd kontur. Skala 1:800 000.

Utgångspunkt

Sörmlands museum har den 27 juni och 7-11 juli år 2008 utfört en särskild utredning. Utredningen utfördes med anledning av att Strängnäs kommun undersöker förutsättningarna för att detaljplanlägga ett område vid Larslunda IP. Inom området planeras ett nytt idrottscenter. Det aktuella området är beläget inom fastigheten Strängnäs 3:1, Strängnäs socken och kommun i Södermanlands län.

Larslunda IP ligger sydväst om Strängnäs, strax väster om Storängens industriområde. Planområdet är beläget söder om Fårhusvägen och avgränsas åt söder av Strängnäs golfbana, åt väster av Nya kyrkogården samt åt öster av gamla E20 (se figur 2 & 3). Det av länsstyrelsen angivna utredningsområdet uppgår till en yta om cirka 272 000 m² och ligger mellan 5 och 35 meter över havet.

Ansvarig för kostnaden var Strängnäs kommun. Beslut i ärendet är fattat av länsstyrelsen i Södermanlands län enligt 2 kap 11§ Lagen (1988:950) om kulturminnen mm (1st dnr: 431-4124-2008).

Ansvarig för den särskilda utredningen var Ingeborg Svensson som också har sammanställt föreliggande rapport. I fältarbetet deltog även Mikael Nordin. Båda är verksamma som arkeologer vid Sörmlands museum.

Syfte och metod

Syfte

Syftet med den särskilda utredningen var att fastställa om det förekommer fler fornlämningar än de idag kända inom utredningsområdet. Den särskilda utredningen skall även ge en fördjupad bild av fornlämningsbeståndet samt utgöra ett beslutsunderlag för länsstyrelsens vidare handläggning av ärendet.

Metod

Den särskilda utredningen var uppdelad i två steg. I utredningens *etapp 1* utfördes en genomgång av befintligt arkiv- och äldre kartmaterial. I det här sammanhanget har Informationssystemet om fornminnen (FMIS) tillsammans med den digitala Fastighetskartan (GSD) använts som utgångspunkt. Ytterligare kartmaterial har utgjorts av den topografiska kartan samt digitaliserade äldre lantmäteriakter (Lantmäteriets digitala arkiv, LMS & RAK).

Genomgången av arkiv- och kartmaterialet gjordes för att få en uppfattning om förutsättningarna för förhistorisk och historisk bebyggelse samt för att påvisa indikationer på fornlämningar inom området. Därefter utfördes en inventering av det aktuella utredningsområ-

det samt en besiktning av tidigare registrerade forn- och kulturhistoriska lämningar.

Etapp 2. Inom utredningsområdet grävdes ett trettiotal sökschakt med hjälp av en traktorgrävare. Syftet med sökschakten var att spåra ovan mark ej synliga fornlämningar i form av fynd och/eller anläggningar. Sökschakten rensades för hand och beskrevs i text. Därutöver genomfördes spadstick och till en del rutgrävning inom två områden (objekt 4 & 8). Ytorna bedömdes som potentiella lokaler för stenåldersaktiviteter.

Ett urval av de påträffade anläggningarna undersöktes till hälften för hand. Syftet var att fastställa anläggningarnas status. De undersökta anläggningarna beskrevs i text och dokumenterades i plan och profil på ritfilm i skala 1:20.

Samtliga objekt, sökschakt och anläggningar mättes in digitalt med hjälp av GPS. Ett representativt urval av anläggningar och objekt dokumenterades med hjälp av digitalkamera.

Landskap

Natur

Det aktuella planområdet ligger i en miljö som under de senaste åren har varit föremål för relativt omfattande förändringar i form av bostadsbebyggelse och anläggandet av en park- och trädgårdsmiljö (Projekt Drottning Kristinas trädgårdar). I samband med projektet har även en viss ombyggnation av vägar genomförts i området. Förändringarna har främst skett norr om dagens utredningsområde, i anslutning till Fårhuset och Fårhusvägen.

Centralt i utredningsområdet ligger själva idrottsplatsen (Larslunda IP) med fyra stycken anlagda fotbollsplaner, parkeringsplatser och klubbhus. På västra sidan om den grusväg som leder ner till idrottsplatsen ligger Strängnäs bågskytteklubb. Här finns några mindre byggnader i anslutning till en bågskyttebana. Utredningsområdet omges av olika former av verksamheter. Söder om området breder Strängnäs golfbana ut sig med gräsmattor, bunkrar, utslagsplatser, parkeringar och klubbhus. Väster om området ligger den muromgärdade nya kyrkogården med gravar, minneslund, kapell, och åt öster (på andra sidan gamla E20) ligger Storängens industriområde.

De delar av utredningsområdet som inte utgörs av markplanerade ytor består av brukad åkermark, igenväxt kuperad hagmark och ett skogsbevuxet bergigt höjdparti. Den brukade åkermarken ligger dels i nordöst söder om Fårhusvägen, dels i öster längs med gamla E20. Åkermarken utgörs av flacka, svagt kuperade gär-

den som till största delen ligger i träda. På ytan längst söderut växte vid utredningens genomförande korn. Jordmånen består av glacial lera (SGU).

Norr och nordväst om fotbollsplanerna ligger ett område med stembunden igenvuxen kuperad hagmark. Vegetationen utgörs av slån bärsbuskage, lövträd och sly. Genom området rinner en mindre bäck i öst-västlig riktning. I området finns en liten moränrygg (ändmorän) och jordmånen utgörs av sandig-moig morän. I området finns mindre partier med berg i dagen (SGU).

Den västra delen av utredningsområdet utgörs av kuperad skogsmark med berghällar och större stenblock. Skogen består till största delen av barrträd, men i kanten ned mot idrottsplatsen finns ett större inslag av lövträd i form av ekar och hassel. I östra kanten av höjdpartiet går en gång- och cykelväg i nord-sydlig riktning. Vägen leder ned mot golfbanan.

Höjden över havet inom utredningsområdet varierar mellan 5 och 35 meter med de högsta partierna i väster och de lägsta i öster.

Kultur

I anslutning till planområdet har Sörmlands museum tidigare utfört ett antal arkeologiska utredningar och undersökningar av olika slag. År 2001 genomförde Sörmlands museum en särskild utredning i samband med att Strängnäs golfbana skulle byggas ut. Utredningsområdet var beläget strax söder om det nu aktuella planområdet, väster om gamla E20. Vid utredningen påträffades bland annat en fornlämning i form av en röseliknande stensättning, Strängnäs 463, samt kulturhistoriska lämningar i form av husgrunder, röjningsrösen och en källargrund, Strängnäs 462 & 465 (Gustafsson 2001).

Ett större antal arkeologiska arbeten har också utförts strax norr om planområdet, i anslutning till det så kallade Fårhusområdet. År 2003 genomförde Sörmlands museum en besiktning av forn- och kulturlämningar i anslutning till Fårhuset. Arbetet utfördes i samband med en förstudie rörande en etablering av en 4H gård inom området (SM: dnr KUS03 225). Därefter genomfördes en särskild utredning (2005), arkeologiska förundersökningar (2006) och en särskild undersökning (2007) (Svensson 2006, 2007 & Rapport under arbete). Arbetsinsatserna skedde till stor del i samband med detaljplaneringen för *Fårhushagen med Drottning Kristinas Trädgårdar* och *Storängskilen*.

De arkeologiska insatserna resulterade i att ytterligare fornlämningar och kulturhistoriska lämningar påträffades i området. De kulturhistoriska lämningarna utgjordes av odlingslämningar i form av röjningsrösen och fossil åkermark, samt husgrunder och rester av stenmurar. Fornlämningssmiljön, som utgjordes av gravfält, gravgrupper, by-/gårdstomter, kompletterades

bland annat med två boplatsoverråden (Strängnäs 442 & 443), vilka har kunnat knytas till äldre respektive yngre järnålder. Boplatserna blev under år 2007 föremål för en särskild undersökning. Strängnäs 442 undersöktes endast delvis och kvarligger till stora delar. Strängnäs 443 undersöktes dock till sin helhet och inom boplatsoverrådet påträffades bland annat fyra stycken huskonstruktioner i form av ett grophus, ett treskeppigt hus, ett hörnstolpshus och en syllstensliknande konstruktion (Rapport under arbete).

Det nu aktuella planområdet knyter an till fornlämningssmiljöerna i Fårhusområdet både ur ett geografiskt och ur ett forn- och kulturhistoriskt perspektiv och kan betraktas som en sammanhängande kulturhistorisk miljö. Inom planområdet finns en registrerad fornlämning i form av en by-/gårdstomt (Strängnäs 374). Lämningarna utgörs bland annat av två tunnvalvda, delvis inrasade källarvalv. De utgör troligen resterna efter *Larslunda säteri* som uppfördes någon gång i början av 1600-talet (Almqvist 1935, s. 471). Inom fornlämningssområdet finns också lämningar i form av bland annat husgrunder och stenmurar. Lämningarna kan knytas till *gården Larslunda*, vilken etablerades på platsen efter det att säteriet spelat ut sin roll. Gården kan ses i det historiska kartmaterialet från slutet av 1700-talet (LMS akt C72-10:1, år 1785).

Under slutet av 1800-talet har gårdsbebyggelsen försvunnit och inom området återfinns endast ett torp, *Larslunda torp* (RAK id J112-74-19, år 1897-1901). Lämningarna efter torpet är registrerade som en kulturhistorisk lämning (Strängnäs 450).

Larslunda säteri har sitt ursprung i *Finninge by*, som i mitten av 1500-talet utgjordes av sex kyrkhemman (Almqvist 1935, s. 471). Namnet Finninge har dock medeltida belägg och byn kan därför hänföras till medeltid (RA, Svenskt Diplomatarium, Brev 3154). Namnet Finninge finns kvar än idag och under 1700- och 1800-talet kan namnet knytas till den torpbebyggelse som fanns i anslutning till Fårhusområdet (LMS akt C72-10:1, år 1785 & RAK id J112-74-19, år 1897-1901).

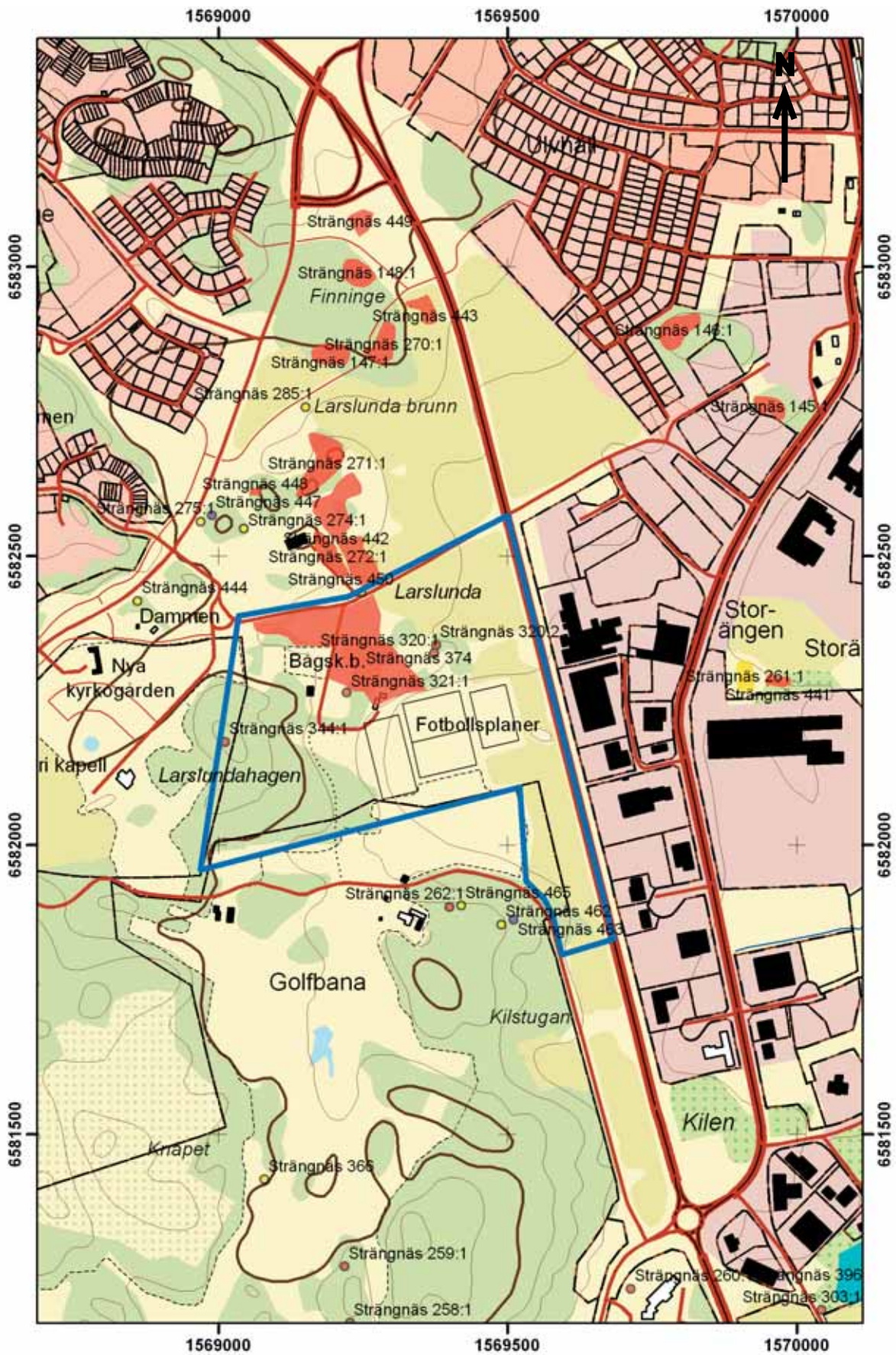
Inom utredningsområdet finns också sedan tidigare registrerade gravar i form av ensamliggande stensättningar (Strängnäs 320:1-2, 321:1 & 344:1). Dessa kan med utgångspunkt i vad som tidigare är känt om fornlämningstypen preliminärt dateras till äldre järnålder. Tonvikten på dateringen för gravtypen är århundradena kring år noll. Den krönliggande stensättningen antyder även att det kan finnas en bebyggelsekontinuitet i området bakåt i tid, eventuellt till bronsålder.

Den sammanhängande forn- och kulturhistoriska miljön i anslutning till Fårhusområdet och *Larslunda IP* visar således på en kronologisk bredd för bebyggelse från bronsålder fram till historisk tid.

Figur 3. Utdrag ur Gröna kartans blad (GSD) Strängnäs 10H NV med utredningsområdet markerat. Skala 1:50 000.

Figur 3. Utdrag ur digitala Fastighetskartan (GSD) med fornlämningar och kulturhistoriska lämningar (FMIS). Uttaget från FMIS är gjort före den särskilda utredningen. Fornlämningar är markerade med rött och kulturhistoriska lämningar med gult. Utredningsområdet är markerat med blå linje. Skala 1:10 000.

Beskrivning av den särskilda utredningen

Objektsbeskrivningar

Objekt 1. Gränsmärke. Objektet utgörs av en upprätt stående rundad grännssten som är belägen i den sydvästra delen av utredningsområdet (se figur 9). Gränsstenen står i skogsmark på ett mindre uppstickande bergsparti och är cirka 0,50 meter hög och 0,20 meter bred. Övrig kulturhistorisk lämning. Ingen åtgärd.

Objekt 2. Stensättningar. Objektet utgörs av två gravar i form av stensättningar och ligger i den sydvästra delen av utredningsområdet (se figur 9). Gravarna är belägna i skogsmark med inslag av berg i dagen och enstaka stenblock. **Stensättningen nr 1** är rund till formen och cirka 6 x 6 meter i diameter. Anläggningen är svagt välvd och cirka 0,20 meter hög. Stenpackningen är välld, lätt övertorvad och utgörs av ett blandat stenmaterial i storlek 0,10 - 0,50 meter. Graven är väl avgränsad och har en synlig kantkedja med något större stenar (se figur 5). Cirka nio meter sydöst om den första graven påträffades **stensättning nr 2**. Anläggningen är rundad till formen, cirka 6 x 6 meter stor och 0,10 meter hög. I kanterna av graven syns övertorvade större rundade stenar i storlek 0,30 - 0,50 meter. Anläggningen är beväxt med en stor gran. Stensättningen är inte lika tydlig som den förra och har en mer oklar begränsning. Fornlämning. Stensättningarna ska om möjligt undvikas vid den planerade exploateringen. Om det inte går att genomföra ska objektet förundersökas.

Objekt 3. Brott/Täkt. Objektet utgörs av ett stenbrott och ligger i den västra delen av utredningsområdet, strax norr om fornlämning Strängnäs 344:1 (se figur 9). Terrängen utgörs av kuperad skogsmark med större bergspartier som går i dagen. Stenblocken har brutits ur det befintliga bergspartiet inom ett mindre område. Materialet utgörs av större skarpkantade stenblock i storlek 0,70 - 1,5 meter. Den brutna stenen ligger i nedrasad i slänten åt nordöst (se figur 6). Övrig kulturhistorisk lämning. Ingen åtgärd.

Objekt 4. Boplatsläge. Objektet är beläget i skogsmark inom den västra delen av utredningsområdet (se figur 9). Området är cirka 50 x 25 meter stort och ligger mellan 34 och 35 meter över havet. Objektet utgörs av en sluttning mot öster och ligger i ett skyddat läge mellan två mindre höjdparter. Under inventeringen grävdes ett större antal spadstick inom området och ett par 0,50 x 0,50 meter stora rutor togs upp för hand. Jordmänen utgjordes av brungul sandig och moig morän. Inga förhistoriska lämningar i form av fynd och/eller anläggningar påträffades inom området. Ej fornlämning. Ingen åtgärd.

Objekt 5. Brott/Täkt. Objektet utgörs av ett stenbrott och ligger inom den västra delen av utredningsområ-

det (se figur 9). Terrängen utgörs kuperad skogsmark med större bergspartier som går i dagen. Stenbrottet sträcker sig i öst-västlig riktning och är cirka 30 x 15 meter stort. Området utgörs av ett bergsparti där man brutit loss stenblock ur det befintliga berget. Flera spår av borrhning kunde iakttas i berget och på stenblock, vilket talar för att stenbrytningen skett under modern tid. Rikligt med lösbrutna stenblock i storlek 1-2 meter ligger på den norra sidan av bergspartiet. Övrig kulturhistorisk lämning. Ingen åtgärd.

Objekt 6. Röjningsröse. Objektet ligger inom den nordvästra delen av utredningsområdet cirka 30 meter söder om den nyligen uppförda parkeringsplatsen i anslutning till Fårhusvägen (se figur 9). Lämningen utgörs av en samling stenar som ligger på en mindre förhöjning i hagmark. Objektet har en oregelbunden form och är cirka 6 x 3 meter stort och 0,30 meter högt. Stenmaterialet är övertorvat och utgörs av rundade stenar i storlek 0,10 - 0,40 meter. Övrig kulturhistorisk lämning. Ingen åtgärd.

Objekt 7. Röjningsröse. Objektet ligger inom den västra delen av utredningsområdet cirka 60 meter sydöst om objekt 6 (se figur 9). Lämningen utgörs av ett cirka 45 x 20 meter stort område med röjningssten. Stensamlingen ligger på en förhöjning i hagmark. Objektet utgörs av en samling rundade övermossade stenar i storleken 0,30 - 1,5 meter. Övrig kulturhistorisk lämning. Ingen åtgärd.

Objekt 8. Boplatsläge. Objektet är beläget i skogsmark inom den sydvästra delen av utredningsområdet (se figur 9). Området är cirka 90 x 20 meter stort och ligger mellan 26 och 31 meter över havet. Objektet utgörs av en sluttning mot söder med skydd av ett höjdparti i norr. Under inventeringen grävdes ett större antal spadstick inom området. Jordmänen utgjordes av gulgrå sandig och grusig morän med ställvisa inslag av grå silt. Inga förhistoriska lämningar i form av fynd och/eller anläggningar påträffades inom området. Ej fornlämning. Ingen åtgärd.

Objekt 9. Röjningsröse. Objektet ligger inom den sydvästra delen av utredningsområdet, cirka 70 meter sydöst om objekt 1 (se figur 9). Lämningen är belägen i gles lövskog (ekar) och utgörs av en samling med stenar som ligger i anslutning till ett mindre bergsparti. Stenmaterialet är blandat och innehåller både runda och skarpkantiga övermossade stenar i storleken 0,20 - 0,50 meter. Röjningsröset har en oregelbunden form och är cirka 1,5 x 1,5 meter stort. Övrig kulturhistorisk lämning. Ingen åtgärd.

Objekt 10. Boplats (X6582431,62 Y1569427,97). Objektet är beläget i åkermark och ligger inom den nordöstra delen av utredningsområdet (se figur 9). Området är cirka 120 x 85 meter stort (öst-väst) och är beläget cirka 10 - 15 meter över havet. Boplatsen ligger

på en svag förhöjning i åkermarken som sluttar åt öster. Inom området grävdes ett större sökschakt (S10) med hjälp av grävmaskin.

I schaktet framkom sammanlagt nio stycken anläggningar, **A1 - A9**. Anläggningarna var koncentrerade till den södra delen av schaktet (se bilaga 4). Fem av anläggningarna undersöktes och dokumenterades inom ramen för den särskilda utredningen. De undersökta anläggningarna utgjordes av två *stenskodda stolphål A2 & A3*, en *kogrop? A5* samt eventuella *rester av stolphål, A1 & A4* (se bilaga 2 & 3). Anläggningarna var nedgrävda i grå lera. Samtliga anläggningar framkom direkt under matjorden och syntes som svarta sotiga mörkfärgningar med skärvig och skörbränd sten i ytan. Enstaka fynd i form av bränd lera och obrända ben påträffades i anslutning till vissa av anläggningarna. Fyndmaterialet tillvaratogs ej.

Det är svårt att i dagsläget säga om anläggningarna ska knytas till en enskild förhistorisk boplatz eller om de ska ses i samband med aktiviteter i anslutning till bygårdstomten **Strängnäs 374**. Fornlämning. Lämningen ska om möjligt undvikas vid den planerade exploateringen. Om det inte går att genomföra ska objektet förundersökas.

Objekt 11. Husgrund, historisk tid. Objektet utgörs av en källargrund och ligger centralt i utredningsområdet, strax väster om de byggnader som tillhör Larslunda IP (se figur 9). Lämningen är belägen på ett impediment som är kraftigt bevuxet med slånbuskage och sly. Källargrunden utgörs av en rundad rektangulärt formad grop, är cirka 3 x 3 meter stor och 1 meter djup. Gropen har stensatta kanter. Stenmaterialet utgörs av

övermossade rundade stenar i storlek 0,20 - 0,50 meter. Ingången till källaren ligger åt sydöst. I anslutning till källargrunden påträffades fynd av tegel och glas.

Närheten till den sedan tidigare registrerade bygårdstomten **Strängnäs 374** (Larslunda gamla tomt) motiverar att det nuvarande fornlämningsområdet utökas till att även omfatta **objekt 11**. Fornlämning. Lämningen ska om möjligt undvikas vid den planerade exploateringen. Om det inte går att genomföra ska objektet förundersökas.

Objekt 12. Röjningsröse. Objektet ligger inom den nordöstra delen av utredningsområdet, cirka 50 meter väster om gamla E20 (se figur 9). Lämningen utgörs av en större samling stenar och stenblock som ligger på ett impediment som gränsar mot åkermarken i norr. Stensamlingen är cirka 2 meter hög och cirka 4 meter i diameter. Stenmaterialet utgörs av skarpkantade och rundade stenar i storlek 0,20 - 2 meter. Övrig kulturhistorisk lämning. Ingen åtgärd.

Objekt 13. Utgård.

Objekt 14. Röjningsröse. Objektet ligger inom den östra delen av utredningsområdet, mellan fotbollsplanerna och gamla E20 (se figur 9). Lämningen utgörs ett område med röjningssten och ligger på nordvästra sidan av ett impediment i åkermark. Stenmaterialet utgörs av skarpkantade och rundade stenar i storlek 0,20 - 0,50 meter. Övrig kulturhistorisk lämning. Ingen åtgärd.

Objekt 15. Färdväg. Objektet utgörs av en större stig och ligger norr om dagens fotbollsplaner i anslutning till fornlämningarna **Strängnäs 320:1 & 2** (se figur 9).

Figur 4. Översiktsbild över Larslunda IP med utsikt över fotbollsplanerna. Bilden är tagen från väster. Foto: Ingeborg Svensson 2008, Sörmlands museum.

Figur 5. En av stensättningarna inom objekt 2. Bilden är tagen från sydväst. Foto: Ingeborg Svensson 2008, Sörmlands museum.

Figur 6. Ett av stenbrotten inom utredningsområdet, objekt 3. Bilden är tagen från sydöst. Foto: Ingeborg Svensson 2008, Sörmlands museum.

Figur 7. Delar av den igenvuxna färdvägen, objekt 15. Bilden är tagen från väster Foto: Ingeborg Svensson 2008, Sörmlands museum.

Lämningen är belägen på en ändmorän och sträcker sig i öst-västlig riktning. Terrängen utgörs av hagmark som är beväxt med större lövträd. Stigen är delvis igenväxt med slån bärsbuskage och sly (se figur 7). På vissa delar av sträckningen finns det relativt rikligt med upplagd sten i kanterna. Stenmaterialet utgörs av både rundade och skarpkantade stenar. Stigen är cirka 1,5 meter bred och kan urskiljas i ungefär 70 meter. Stigen finns markerad på en karta från år 1785 (LMS akt C72-10:1) och sträcker sig där från Larslunda ned till dagens Mariefredsväg. Övrig kulturhistorisk lämning. Ingen åtgärd.

Objekt 16. Husgrund, historisk tid. Objektet ligger inom den sydöstra delen av fornlämning **Strängnäs 374**, strax norr om dagens fotbollsplaner (se figur 9). Lämningen är belägen på ett impediment som är kraftigt igenvuxet av slån bärsbuskage och sly. Objektet utgörs av en rektangulär syllstensgrund som ligger i nordväst- sydöstlig riktning. Grunden är cirka 6 x 5 meter stor och består av tätt lagda stenar i storlek 0,30 - 0,50 meter. I det sydvästra hörnet av syllstensgrunden finns ett spisröse med stora mängder av krossat tegel (se figur 8).

Objektet ingår i fornlämning **Strängnäs 374**. Lämningen ska om möjligt undvikas vid den planerade exploateringen. Om det inte går att genomföra ska objektet förundersökas.

Objekt 17. Kolningsanläggning. Objektet är beläget i gles bevuxen skogsmark inom den västra delen av utredningsområdet, strax väster om parkeringen vid Larslunda IP (se figur 9). Lämningen syntes inte ovan mark utan framkom vid sökschaktning (S23). Anläggningen är rund till formen och svagt välvd. Objektet är

cirka 3,5 x 3,5 meter i diameter och 0,10 meter hög. Kollagret framkom direkt under vegetationsskiktet och var cirka 0,25 meter tjockt. Rest av resmila. Övrig kulturhistorisk lämning. Ingen åtgärd.

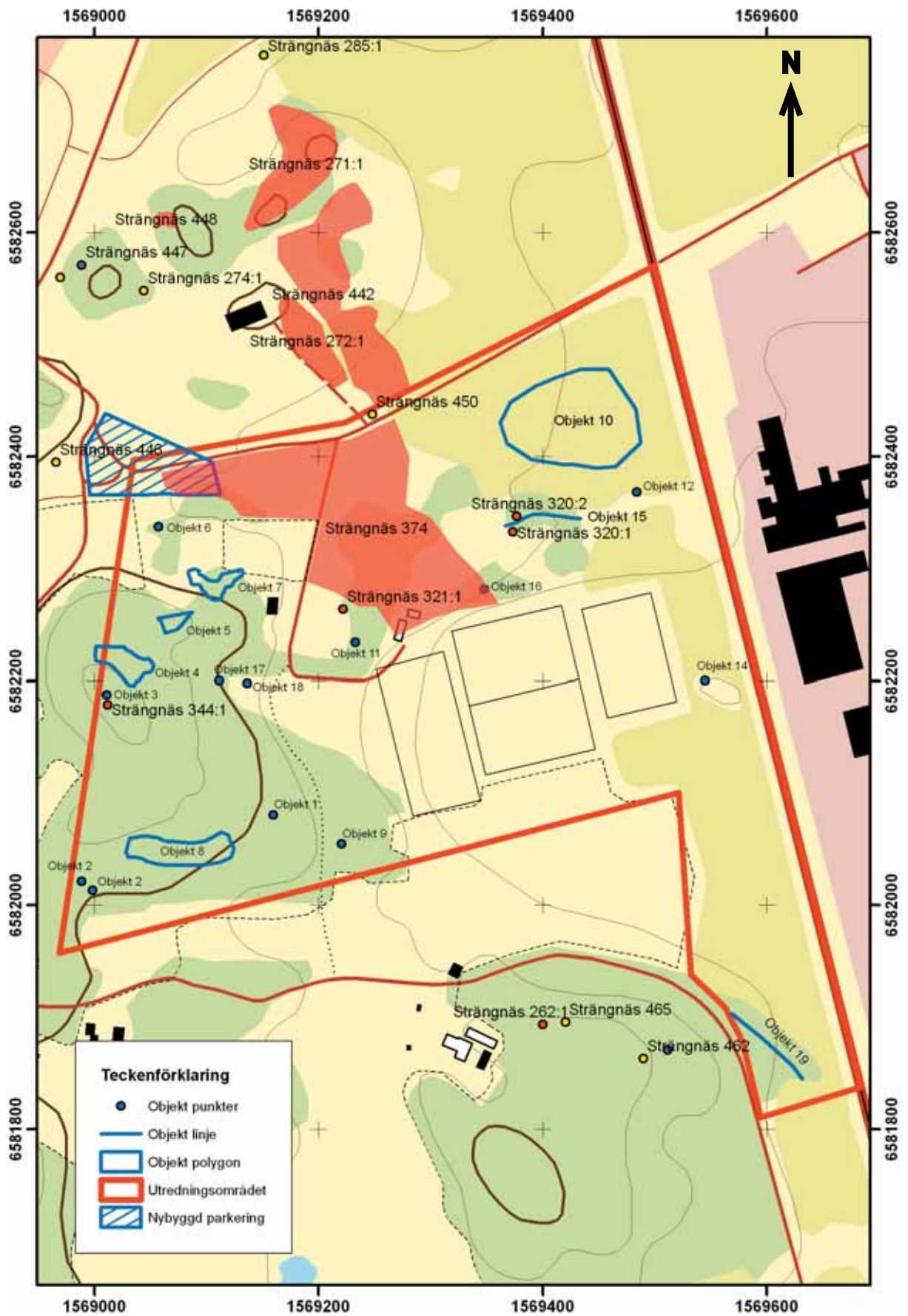
Objekt 18. Härd. Objektet påträffades vid sökschaktning (S24) i den västra delen av utredningsområdet, drygt tjugo meter öster om objekt 17 (se figur 9). Terrängen utgjordes av igenvuxen ängsmark. Anläggningen (**A10**) var rund till formen och syntes i ytan som en svartbrun mörkfärgning med skärvig sten i ytan. Fyllningen utgjordes till stor del av skörbränd och skärvig sten i storlek 0,10 - 0,05 meter. Enstaka inslag av bränd lera påträffades i fyllningen. I botten av anläggningen fanns en lins av sot och kol. Anläggningen var nedgrävd i grå lera. Härden var 0,8 x 0,9 meter stor i plan och 0,25 meter djup (se bilaga 3 & 5).

Inga ytterligare anläggningar påträffades i de schakt som grävdes i närheten. Frånvaron av ytterligare förhistoriska boplatserrelaterade anläggningar och/eller fynd gjorde att lokalen inte bedömdes som ett boplatsområde.

Platser med endast härdar/härdgropar, enstaka eller några stycken, är ett återkommande inslag vid arkeologiska undersökningar. Lokaler med härdar kan, istället för att knytas till boplatserrelaterade aktiviteter, till exempel sättas i samband med odlingsverksamhet och nykolonisation av mark. Tidigare utförda undersökningar av platser med enstaka härdar har visat att de tidsmässigt har en viss tyngdpunkt i yngre bronsålder och fram för allt i förromersk järnålder (Norberg 2004, s 42 & 92). Anläggningen undersöktes och dokumenterades inom ramen för den särskilda utredningen. Undersökt, dokumenterad och borttagen.

Figur 8. Den påträffade husgrunden (objekt 16) som ligger inom by- gårdstomten, Strängnäs 374. Bilden är tagen från nordöst. Foto: Ingeborg Svensson 2008, Sörmlands museum.

Figur 9. Utdrag ur digitala Fastighetskartan (GSD) med fornlämningar, och kulturhistoriska lämningar (FMIS). Fornlämningar är markerade med rött och kulturhistoriska lämningar med gult. De objekt som påträffades under den särskilda utredningen är markerade med blått, se teckenförklaring. Skala 1:5000.

Objekt 19. Färdväg. Objektet utgörs av resterna efter en väg i form av en vägbank. Lämningen ligger i den sydöstra delen av utredningsområdet och löper längs med kanten av det höjdparti som gränsar till åkermarken (se figur 9). Vägbanken är cirka åttio meter lång och i kanten står resterna efter en allé i form av en rad med stora ekar. Objektet är beväxt med ängsgräs, lövträd och sly. Vägbanken utgör en äldre sträckning av den väg som idag går upp mot Strängnäs golfbana. Vägen kan ses i det äldre kartmaterialet från 1700- och 1800-talet samt på den äldre ekonomiska kartan från år 1957 (LMS akt C72-10:1, RAK id J112-74-19 & J133-10H6d59). Övrig kulturhistorisk lämning. Ingen åtgärd.

Registrerade lämningar

Strängnäs 320:1. Stensättning? Lämningen är belägen på krönet av en moränhöjd i hagmark (se figur 9). Anläggningen är rund, 4 meter i diameter och 0,3 meter hög. Stensättningen är övertorvad med i ytan talrika 0,3 - 0,6 meter stora stenar samt enstaka 1 - 1,2 meter stora stenar i kanten. På moränhöjden är det rikligt med skarpkantad röjningssten. Vid revideringen år 2004 noterades också att det går en äldre röjd stig som är kantad av sten mellan Strängnäs 320:1 & 320:2 (se **objekt 15**). Beväxt med en rönn. Fornlämning. Lämningen ska om möjligt undvikas vid den planerade exploateringen. Om det inte går att genomföra ska objektet förundersökas.

Strängnäs 320:2. Stensättning. Objektet ligger 8 meter NNÖ om Strängnäs 320:1 (se figur 9). Lämningen är belägen på krönet av en moränhöjd i hagmark. Anläggningen är rund, 4 meter i diameter och 0,3 meter hög. Stensättningen är övertorvad med i ytan talrika 0,3-0,8 meter stora stenar. På moränhöjden är det rikligt med

skarpkantad röjningssten. Vid revideringen år 2004 noterades också att det går en äldre röjd stig som är kantad av sten mellan Strängnäs 320:1 & 320:2 (se **objekt 15**). Beväxt med en liten lönn. Fornlämning. Lämningen ska om möjligt undvikas vid den planerade exploateringen. Om det inte går att genomföra ska objektet förundersökas.

Strängnäs 321:1. Stensättning. Lämningen är belägen på krönet av en smal moränrygg i hagmark SSV om fornlämning Strängnäs 374 (se figur 9). Anläggningen är rund, cirka 5 meter i diameter och 0,25 meter hög. Stensättningen är övertorvad med i ytan talrika 0,2 - 0,3 meter stora stenar. I nordväst respektive nordöst är gropar 2 - 3 meter i diameter och 0,2 - 0,3 meter djupa. Beväxt med en tall i nordöstra kanten. Fornlämning. Lämningen ska om möjligt undvikas vid den planerade exploateringen. Om det inte går att genomföra ska objektet förundersökas.

Strängnäs 344:1. Stensättning. Objektet är beläget på den högsta punkten av ett skogsbevuxet höjdparti med berg i dagen inom den västra delen av utredningsområdet (se figur 9). Anläggningen är rund och välvd, cirka 5 meter i diameter och 0,4 meter hög. Till större delen övertorvad. Fornlämningen är skyltad av kyrkan och en stig leder upp från kyrkogården. Runt graven finns ett antal bänkar utplacerade. Fornlämning. Lämningen ska om möjligt undvikas vid den planerade exploateringen. Om det inte går att genomföra ska objektet förundersökas.

Strängnäs 374. By- och gårdstomt. Larslunda gamla tomt. Inom området finns bland annat två tunnvalvda, delvis inrasade källarvalv. Källarmurarna är uppförda

Figur 10. Den bortschaktade delen av fornlämning Strängnäs 374. Markarbeten har skett i samband med byggnationen av en parkeringsplats samt breddning och omdragning av Fårhusvägen. Bilden är tagen från öster. Foto: Ingeborg Svensson 2008, Sörmlands museum.

Resultattabell

Objekt/RAÄ nr	Kategori	Källa	Ruta/Schakt	Status	Åtgärdsförslag
1	Gränsmärke	Inventering		Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
2	Stensättningar	Inventering		Fornlämning	Förundersökning/Undvik
3	Brott/Täkt	Inventering		Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
4	Boplatsläge	Inventering Spadstick Rutgrävning		Ej fornlämning	Ingen åtgärd
5	Brott/Täkt	Inventering		Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
6	Röjningsröse	Inventering Sökschakt	S32	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
7	Röjningsröse	Inventering		Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
8	Boplatsläge	Inventering Spadstick		Ej fornlämning	Ingen åtgärd
9	Röjningsröse	Inventering		Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
10	Boplat	Sökschakt	S10	Fornlämning	Förundersökning
11	Husgrund (Källargrund)	Inventering		Fornlämning	Bör ingå/tillföras fornlämning Strängnäs 374
12	Röjningsröse	Inventering		Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
13	Utgår				
14	Röjningsröse	Inventering LMS		Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
15	Färdväg (Större stig)	Inventering		Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
16	Husgrund	Inventering		Ingår i fornlämning Strängnäs 374	Förundersökning/Undvik
17	Kolningsanläggning	Sökschakt	S23	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
18	Härd	Sökschakt	S24	Undersökt, doku- menterad och borttagen	Ingen åtgärd
19	Färdväg	Inventering LMS & RAK		Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd

RAÄ Nr	Kategori	Källa	Status	Åtgärd
Strängnäs 320:1	Stensättning	FMIS	Fornlämning	Förundersökning/Undvik
Strängnäs 320:2	Stensättning	FMIS	Fornlämning	Förundersökning/Undvik
Strängnäs 321:1	Stensättning	FMIS	Fornlämning	Förundersökning/Undvik
Strängnäs 344:1	Stensättning	FMIS	Fornlämning	Förundersökning/Undvik
Strängnäs 374	By- Gårdstomt	FMIS	Fornlämning	Förundersökning/Undvik
Strängnäs 450	Husgrund, historisk tid	FMIS	Förstörd	Ingen åtgärd

Förkortningar

FMIS: Informationssystemet för fornminnen (RAÄ)

LMS: Lantmäteristyrelsens arkiv. Lantmäteriet i Gävle.

RAK: Rikets allmänna kartverks kartarkiv. Lantmäteriet i Gävle.

av tuktad gråsten. Valven är sekundära i förhållande till stenmurarna och uppförda av sten och tegel. I nära anslutning till källarvalven finns även en kvarnlämning. Lämningen ligger i anslutning till den mindre bäck som går igenom området. Enligt en äldre ägomätningsskarta från år 1785 låg inom området två mantal säteri, bebott av två åbor. Gårdarna låg under Oliwehälls säteri (LMS akt C72-10:1). På platsen står en skylt där det går att läsa följande *Larslunda säteri, tillhörde Finninge by. Här finns två nedrasade källarvalv samt en vattenkvarn. Den har ägts av en ärkebiskop och en riksamiral. Vem eller vilka som har skrivit skylten går ej att utläsa. Området utgörs till stora delar av kraftigt igenväxt hagmark, varför området är mycket svåröverskådligt. Rikligt med lövsly, slån, buskar samt enstaka större träd finns inom området. Inom områdets nordvästra delar ligger stenblock och större kantiga stenar och området verkar delvis omört.*

Vid en särskild utredning som genomfördes av Sörmlands museum år 2005 kunde ytterligare husgrunder konstateras norr och väster om det ursprungligt markerade fornlämningsområdet. Två av husgrunderna är belägna väster om den grusväg som leder ner till Larslunda IP. Ytterligare två husgrunder ligger nordöst inom området på ömse sidor om Fårhusvägen. Samtliga husgrunder utgörs av syllstensgrunder, av varierande storlek och karaktär.

Tillägg 1; Vid den särskilda utredningen år 2008 kunde det konstateras att ingrepp har skett i fornlämningsområdet, vilket har resulterat i att minst två husgrunder är bortschaktade (se figur 9). Förstörelsen har dels skett i samband med breddningen och omdragningen

av Fårhusvägen, dels i samband med byggnationen av en parkeringsplats (se figur 10). Länsstyrelsen har yttrat sig i frågan (080704 & 080715) och kräver där en skriftlig förklaring av Strängnäs kommun till vad som skett och varför markingrepp har skett utan tillstånd från länsstyrelsen (1st dnr 431-10237-2008).

Tillägg 2; Vid den särskilda utredningen år 2008 kunde det konstateras att ett av källarvalven nu helt har rasat ihop, varför endast ett stående källarvarv kvarstår inom området. Fornlämning. Lämningen ska om möjligt undvikas vid den planerade exploateringen. Om det inte går att genomföra ska objektet förundersökas.

Strängnäs 450. Husgrund, historisk tid? Lämningen syntes vid särskild utredning år 2005 som en rest av en cirka 5 meter lång stenmur. Ytterligare stenkonstruktioner kunde vid samma tillfälle urskiljas i buskaget. Platsen var svåröverskådlig på grund av vegetationen. Utgjorde resterna efter torpet Larslunda.

Tillägg; Vid den särskilda utredningen år 2008 kunde det konstateras att lämningen till största delen är förstörd och borttagen. Förstörelsen har skett i samband med breddning och ombyggnation av Fårhusvägen. Förstörd och borttagen

Sammanfattning

Sörmlands museum har den 27 juni och 7-11 juli år 2008 utfört en särskild utredning. Utredningen utfördes med anledning av att Strängnäs kommun undersöker

förutsättningarna för att detaljplanlägga ett område vid Larslunda IP. Inom området planeras ett nytt idrottscenter. Det aktuella området är beläget inom fastigheten Strängnäs 3:1, Strängnäs socken och kommun i Södermanlands län.

Inom utredningsområdet finns sedan tidigare fem stycken fasta fornlämningar registrerade (se Resultattabell). Genom den särskilda utredningen konstaterades ytterligare 18 objekt inom planområdet. Ett av objekten, *en husgrund*, (objekt 16) ligger inom området för den sedan tidigare registrerade fornlämningen *Strängnäs 374*. Ytterligare en lämning som kan ses i samband med by- gårdstomten, Strängnäs 374, är *en källargrund* (objekt 11).

Utöver de lämningar som kan knytas till Strängnäs 374, påträffades ytterligare fyra stycken fornlämningar inom planområdet. De utgörs av *två stycken stensättningar* (objekt 2), *en boplats* (objekt 10) och *en härd* (objekt 18). Boplatsen är belägen i åkermark inom den norra delen av utredningsområdet. I ett schakt påträffades sammanlagt nio stycken anläggningar. Fem av anläggningarna undersöktes och utgjordes av stolphål, en stenfylld grop (kokgrop?) och eventuella rester efter stolphål. Enstaka inslag av bränd lera och obrända ben påträffades i anslutning till anläggningarna. Det är svårt att i dagsläget säga om anläggningarna ska knytas till en *enskild förhistorisk boplats* eller om de ska ses i samband med aktiviteter i anslutning till *by- gårdstomten Strängnäs 374*.

Härden påträffades vid sökschaktningen och dokumenterades och undersöktes inom ramen för den särskilda utredningen. Inga ytterligare anläggningar påträffades i de schakt som grävdes i närheten. Frånvaron av ytterligare förhistoriska boplatsrelaterade anläggningar och/eller fynd gjorde att lokalen inte bedömdes som ett boplatsområde. Anläggningen undersöktes och dokumenterades inom ramen för den särskilda utredningen.

Därutöver påträffades en hel del övriga kulturhistoriska lämningar inom planområdet. Lämningarna utgjordes till stor del av större och mindre *samlingar av odlingssten/röjningsrösen*. Odlingsstenen ligger framför allt samlade på stenbundna impediment i den nuvarande betesmarken och i kanterna till den idag brukade åkermarken (objekt 6, 7, 12, & 14). Utöver odlingslämningar påträffades bland annat *ett par stenbrott* (objekt 3 & 5), *en kolbotten* (objekt 17) och *en gränssten* (objekt 1). Vidare noterades resterna efter *en äldre större stig/mindre väg* (objekt 15) och *en äldre vägsträckning* (objekt 19). Den förra finns markerad på en karta (ägomätning) från år 1785 och den senare syns på den äldre ekonomiska kartan från 1957.

Vid den särskilda utredningen kunde det också konstateras att den nordvästra delen av fornlämning *Strängnäs 374* är bortschaktad. Markingreppen har skett i sam-

band med anläggandet av en parkeringsplats. Ingen tillståndsprövning eller arkeologisk undersökning har föregått exploateringen. Länsstyrelsen i Södermanlands län har krävt en skriftlig förklaring av Strängnäs kommun i frågan (1st dnr 431-10237-2008). Likaså kunde det konstateras att den kulturhistoriska lämningen, *Strängnäs 450*, till största delen är förstörd och borttagen. Förstörelsen har skett i samband med breddning och ombyggnation av Fårhusvägen. Lämningen utgjorde resterna efter Larslunda torp.

Resultatet redovisas i Resultattabell samt i bifogade bilagor. Beslut om vidare åtgärder fattas av länsstyrelsen i Södermanlands län.

Referenser

Almquist, J. A. 1935. *Frälsegodsen i Sverige under storhetstiden. Med särskild hänsyn till proveniens och säteribildning. Nyköpings län och livgedingets Södermanlandsdel. Del 2. Band 2. Säterier*. Stockholm

Digitala fastighetskartan (GSD). *Geografiska Sverigedata. Fastighetskartan med höjdkurvor, Södermanlands län*. Lantmäteriet, Gävle.

FMIS. *Informationssystemet om fornminnen*, Strängnäs socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län, Riksantikvarieämbetet. Datautag 2008-06-14.

Gröna kartan. *Topografiska kartan, Strängnäs 10H NV*. Skala 1: 50 000. Lantmäteriverket, Gävle 1985.

Gustafsson, Patrik. 2001. Strängnäs golfbana. Gorsinge 1:31 m. fl, Strängnäs socken och kommun, Södermanlands län. Särskild utredning. *Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2001:03*. Nyköping.

Norberg, Lars (red.). 2004. *Vetenskapligt program. Södermanlands län. Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2004:02*. Nyköping.

Program Drottning Kristinas trädgårdar. Program Strängnäs kommun 2007. Arbetsmaterial 2007-04-28.

SGU. *Jordartskartan; 10 H Strängnäs NV; Serie Ae nr 60. Sveriges geologiska undersökning*. Uppsala 1984.

Svensson, Ingeborg. 2006. *Larslunda*. Strängnäs 3:1, Strängnäs socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Särskild utredning. *Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2006:04*. Nyköping.

Svensson, Ingeborg. 2007. *Boplatslämningar vid Larslunda. Förromersk järnålder - vikingatid. Fornlämningarna Strängnäs 147:1, 271:1, 442 & 443, Strängnäs 3:1, Strängnäs socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning*.

Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden
2007:07. Nyköping.

Arkiv

*Lantmäteriet i Gävle. Lantmäteriets digitala arkiv,
Rikets allmänna kartverks kartarkiv (RAK).*

Ekonomiska kartan Strängnäs, Södermanlands län.
1957. RAK id: J133-10H6d59

Häradsekonomiska kartan Härad, 1897-1901, Södermanlands län. RAK id: J112-74-19

*Lantmäteriet i Gävle. Lantmäteriets digitala arkiv,
Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS)*

Akt C72-10:1. Ägomätning, Finninge ell Ulvhäll nr 1,
Strängnäs socken. Upprättad av Anders Forssman och
Denes Chenon from år 1785 tom år 1786.

Riksarkivet (RA)

*Diplomatariet. Svenskt diplomatariums huvudkartotek
över medeltidsbrev. (<http://62.20.57.212/ra/medeltid/soksid.html>) Datum 2008-09-15.*

Brevnr. 3154, DS-nr. DS 2352

Sörmlands museums arkiv (SMA)

F6B, Toparkiv (nya) 2001-). Norberg, Lars. 2003.
Forn- och Kulturlämningar i anslutning till Larslunda-
området, med anledning av förstudie rörande etablering
av en 4H-gård, vid Dammen, Fårhushagen, Strängnäs
socken och stad, Södermanlands län. Yttrande, Sörmlands
museum, KUS03 225.

Administrativa uppgifter

Rapporten ingår i Sörmlands museums rapportserie:

Arkeologiska meddelanden 2008:05

Södermanlands museums dnr: KN-KUS08-129

Länsstyrelsens dnr: 431-4124-2008

Tid för undersökningen: 080627 & 080707-080711

Personal: Mikael Nordin & Ingeborg Svensson

Belägenhet: Ekonomisk karta över Sverige

Strängnäs 10H 6d. Upprättad av Rikets allmänna kartverk. Skala 1:10 000.

x6582200 y1569300

Koordinatsystem: RT 90 2,5 V

Höjdsystem: RH 70

Utredningsområde: cirka 272 000 m².

Dokumentationsmaterial förvaras i Sörmlands museums arkiv. Påträffat fyndmaterial tillvaratogs ej.

Bilagor

1. Schakttabell

Schakt	Storlek (m)	Djup (m)	Anl.	Objekt	Terräng/Lagerföljd
1.	20 x 1,5	0,40	-	-	Åkermark; 0,35 m vegetationsskikt, därefter grågul lera
2.	19 x 1,5	0,30	-	-	Åkermark; 0,25 m, vegetationsskikt, därefter grågul lera
3.	24 x 1,5	0,40	-	-	Åkermark; 0,35 m vegetationsskikt, därefter grågul lera
4.	45 x 1,5	0,30	-	-	Åkermark; 0,25 m vegetationsskikt, därefter grågul lera.
5.	16 x 1,5	0,35	-	-	Åkermark; 0,30 m vegetationsskikt, därefter grågul lera.
6.	21 x 1,5	0,35	-	-	Åkermark; 0,30 m vegetationsskikt, därefter grå lera.
7.	23 x 1,5	0,25	-	-	Åkermark; 0,20 m vegetationsskikt, därefter gulgrå morän.
8.	24 x 1,5	0,25	-	-	Åkermark; 0,20 m vegetationsskikt, därefter vitgrå morän.
9.	16 x 1,5	0,40	-	-	Åkermark; 0,35 m vegetationsskikt, därefter grå lera.
10.	35,5 x 17	0,35	A1-A9	10	Åkermark; 0,30 m vegetationsskikt, därefter grå lera. Bredden på schaktet är mellan 1,5 - 17 m.
11.	21 x 1,5	0,30	-	-	Hagmark; 0,25 m vegetationsskikt, därefter grå lera. Enstaka större markfasta stenblock. Fynd av tegel.
12.	13 x 1,5	0,30	-	-	Hagmark; 0,55 m vegetationsskikt, därefter gulgrå lera. Fynd av tegel.
13.	15 x 1,5	0,30	-	-	Hagmark; 0,25 m vegetationsskikt, därefter grågul lera och morän. Fynd av tegel och yngre rödgods.
14.	29 x 1,5	0,30	-	-	Hagmark; 0,25 m vegetationsskikt, därefter gulgrå lera. Fynd av tegel.
15.	18 x 1,5	0,40	-	-	Åkermark; 0,35 m vegetationsskikt, därefter gulgrå lera.
16.	29 x 1,5	0,35	-	-	Åkermark; 0,30 m vegetationsskikt, därefter gråbrun lera.
17.	15 x 1,5	0,35	-	-	Åkermark; 0,30 m vegetationsskikt, därefter gråbrun lera.
18.	15 x 1,5	0,45	-	-	Åkermark; 0,40 m vegetationsskikt, därefter grågul lera.
19.	15 x 1,5	0,30	-	-	Åkermark; 0,25 m, vegetationsskikt, därefter grågul lera. Rester efter bortodlad åkerholme i form av stenar och stenblock.
20.	15 x 1,5	0,30	-	-	Åkermark; 0,25 m, vegetationsskikt, därefter grågul lera.
21.	11 x 1,5	0,25	-	-	Markplanerad yta; 0,20 m vegetationsskikt, därefter påfört material i form av grus och gråbrun lera.
22.	10 x 1,5	0,40	-	-	Markplanerad yta; 0,35 m vegetationsskikt, därefter påfört material i form av grus och gråbrun lera.

23.	19 x 1,5	0,20	-	17	Skogsmark; 0,15 m vegetationsskikt, därefter brungul morän.
24.	25 x 8,5	0,25	A10	18	Hagmark; 0,20 m vegetationsskikt, därefter grå lerig silt med inslag av morän. Bredden på schaktet är mellan 1,5 - 8,5 m.
25.	12 x 1,5	0,30	-	-	Hagmark; 0,25 m vegetationsskikt, därefter grå morän.
26.	13 x 1,5	0,20	-	-	Gräsmatta; 0,15 m vegetationsskikt, därefter gulgrå lera.
27.	7 x 1,5	0,15	-	-	Gräsmatta; 0,10 m vegetationsskikt, därefter gulgrå lera.
28.	23 x 1,5	0,30	-	-	Gräsmatta; 0,25 m vegetationsskikt, därefter gulgrå lera.
29.	10 x 1,5	0,30	-	-	Åkermark; 0,25 m vegetationsskikt, därefter gulbrun lera.
30.	14 x 1,5	0,35	-	-	Åkermark; 0,30 m vegetationsskikt, därefter brun lera.
31.	16 x 1,5	0,40	-	-	Åkermark; 0,35 m vegetationsskikt, därefter brun lera.
32.	10 x 5	0,10	-	6	Hagmark; 0,10 m vegetationsskikt, därefter odlingssten i storlek 0,10 - 0,40 m. Schaktet hade en oregelbunden form.

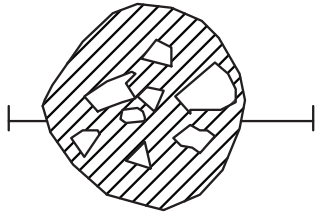
2. Anläggningsregister

Anr	Typ	Form (plan)	Form (profil)	Storlek (m)	Utseende/Fyllning	Schakt	x	y
A1	Rest av stolphål	Rund	Flack	0,50x0,50	I plan; Vål avgränsad svart, sotig mörkfärgning. Skärvig & skörbränd sten i ytan. Inslag av kol. I profil; Tunn, diffus lins av kol och sot (0,03 m djup) Inslag av bränd lera. Nedgrävd i grå lera.	S10	6582414,02	1569401,72
A2	Stolphål (stenscott)	Rund	Lutande sidor rund botten	0,50x0,50	I plan; Något flammig svart, sotig mörkfärgning. Skärvig & skörbränd sten i ytan. Inslag av kol/sot. I profil; Vål avgränsad nedgrävning. Fyllning av svartgrå lera med inslag av kol & sot, (0,18 m djup). Nedgrävd i grå lera.	S10	6582418,97	1569403,46
A3	Stolphål (stenscott)	Oval	Lutande sidor plan botten	0,30x0,40	I plan; Något flammig svart, sotig mörkfärgning. Skärvig & skörbränd sten i ytan. Inslag av kol/sot. I profil; Vål avgränsad nedgrävning. Fyllning av svartgrå lera (0,18 m djup). Fynd av enstaka obrända ben. Nedgrävd i grå lera.	S10	6582422,92	1569403,55
A4	Rest av stolphål	Rund	Flack	0,26x0,30	I plan; Vål avgränsad svart, sotig mörkfärgning. Skärvig & skörbränd sten i ytan. Inslag av kol. I profil; Tunn, diffus lins av kol och sot (0,04 m djup). Nedgrävd i grå lera.	S10	6582423,96	1569402,10
A5	Kokgrop?	Rund	Rundad	0,60x0,60	I plan; Vål avgränsad svartgrå mörkfärgning. Rikligt med skärvig & skörbränd sten i ytan. I profil; Fyllning av svartgrå lera samt rikligt med skörbränd & skärvig sten i storlek 0,10-0,20 m (djup 0,20 m). Fynd av bränd lera. Nedgrävd i grå lera.	S10	6582426,92	1569403,41
A6	Mönkfärgning	Rund	-	-	Svart, sotig mörkfärgning. Skärvig & skörbränd sten i ytan. Ej undersökt.	S10	6582423,25	1569404,66
A7	Mönkfärgning	Rund	-	-	Svart, sotig mörkfärgning. Skärvig & skörbränd sten i ytan. Ej undersökt.	S10	6582418,89	1569404,79
A8	Mönkfärgning	Rund	-	-	Svart, sotig mörkfärgning. Skärvig & skörbränd sten i ytan. Ej undersökt.	S10	6582423,50	1569398,45
A9	Mönkfärgning	Rund	-	-	Svart, sotig mörkfärgning. Skärvig & skörbränd sten i ytan. Ej undersökt.	S10	6582425,71	1569402,22
A10	Härd	Rundad	Skälad	0,80x0,90	I plan; Vål avgränsad svartbrun mörkfärgning. Skärvig & skörbränd sten i ytan. I profil; Fyllningen utgjordes av svartbrun lera samt skörbränd & skärvig sten i storlek 0,10 - 0,05 m (0,25 m djup) . Enstaka inslag av bränd lera. I botten fanns en lins av sot och kol. Nedgrävd i grå lera.	S24	6582197,37	1569136,39

3. Plan- och profilritningar

Objekt 10

A1, Rest av stolphål

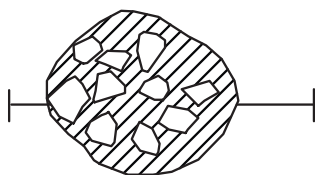

Profil Fr N

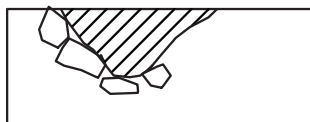

Fyllning; Lins av kol och sot.
Inslag av bränd lera. Nedgrävd
i grå lera.

A2, Stolphål

Profil Fr NNV

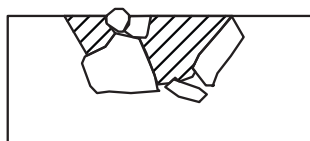

Fyllning; Svartgrå lera med inslag
av kol & sot. Nedgrävd i grå lera.

A3, Stolphål

Profil Fr NNV

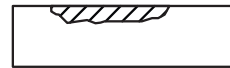

Fyllning; Svartgrå lera.
Nedgrävd i grå lera.

A4, Rest av stolphål

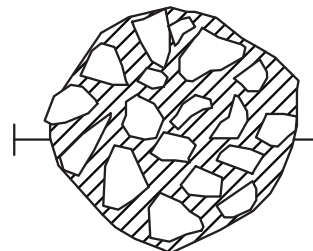

Profil Fr SV

Fyllning; Lins av kol och sot.
Nedgrävd i grå lera.

A5, Kokgrop?

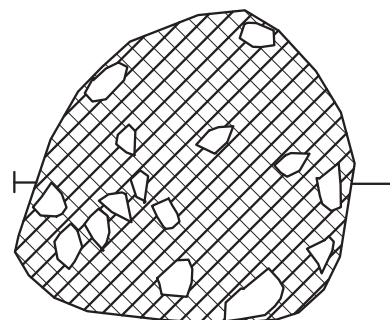
Profil Fr V

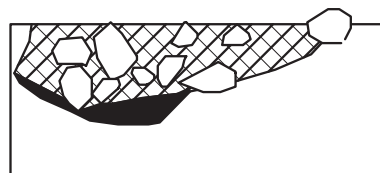
Fyllning; Svartgrå lera och rikligt
med skörbränd & skärvig sten.
Nedgrävd i grå lera.

Objekt 18

A10, Hård

Profil Fr SV

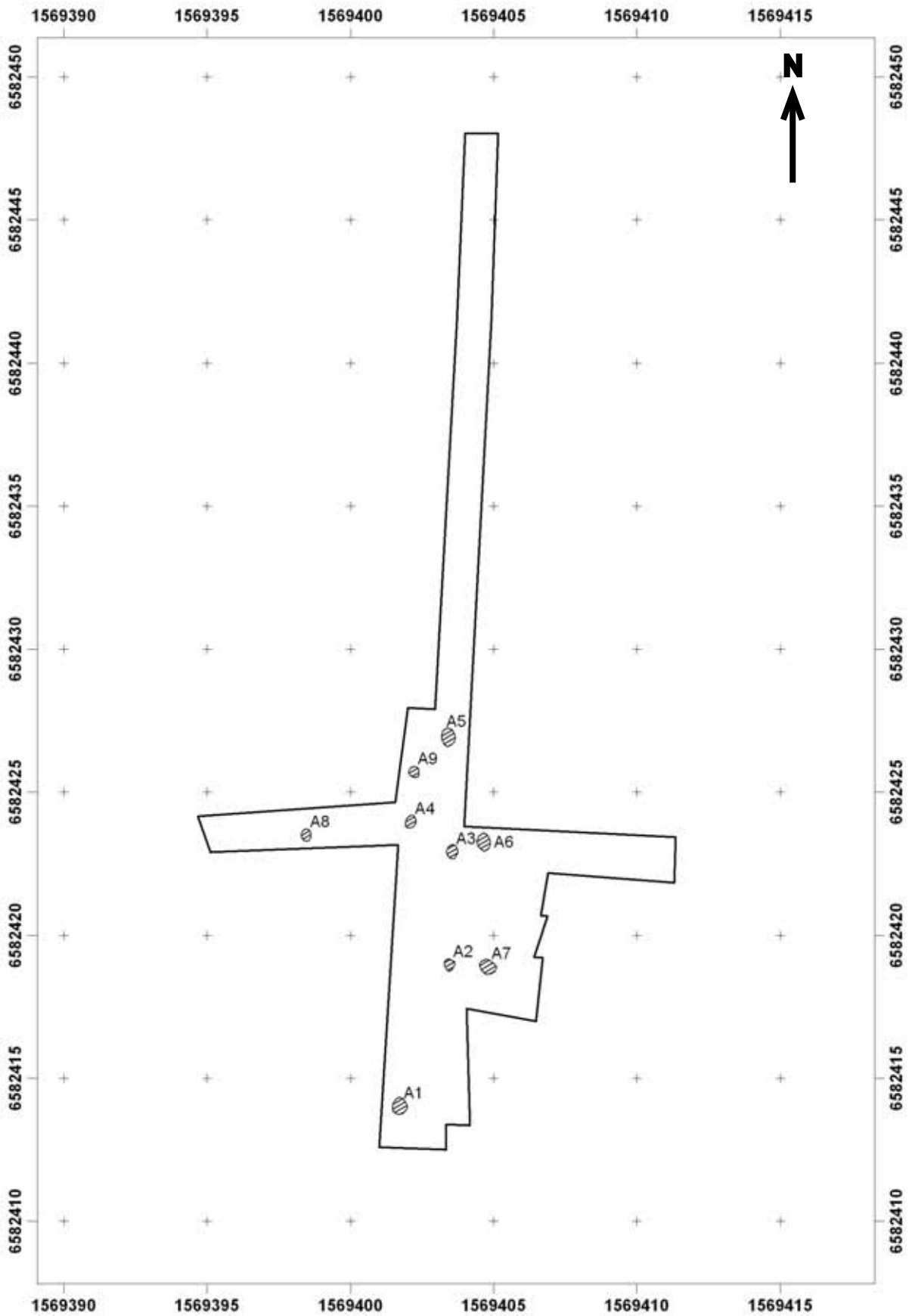

Fyllning; Svartbrun något humös lera.
Rikligt med skörbränd & skärvig sten.
I botten en lins av kol & sot. Nedgrävd
i grå lera.

Skala 1: 20.

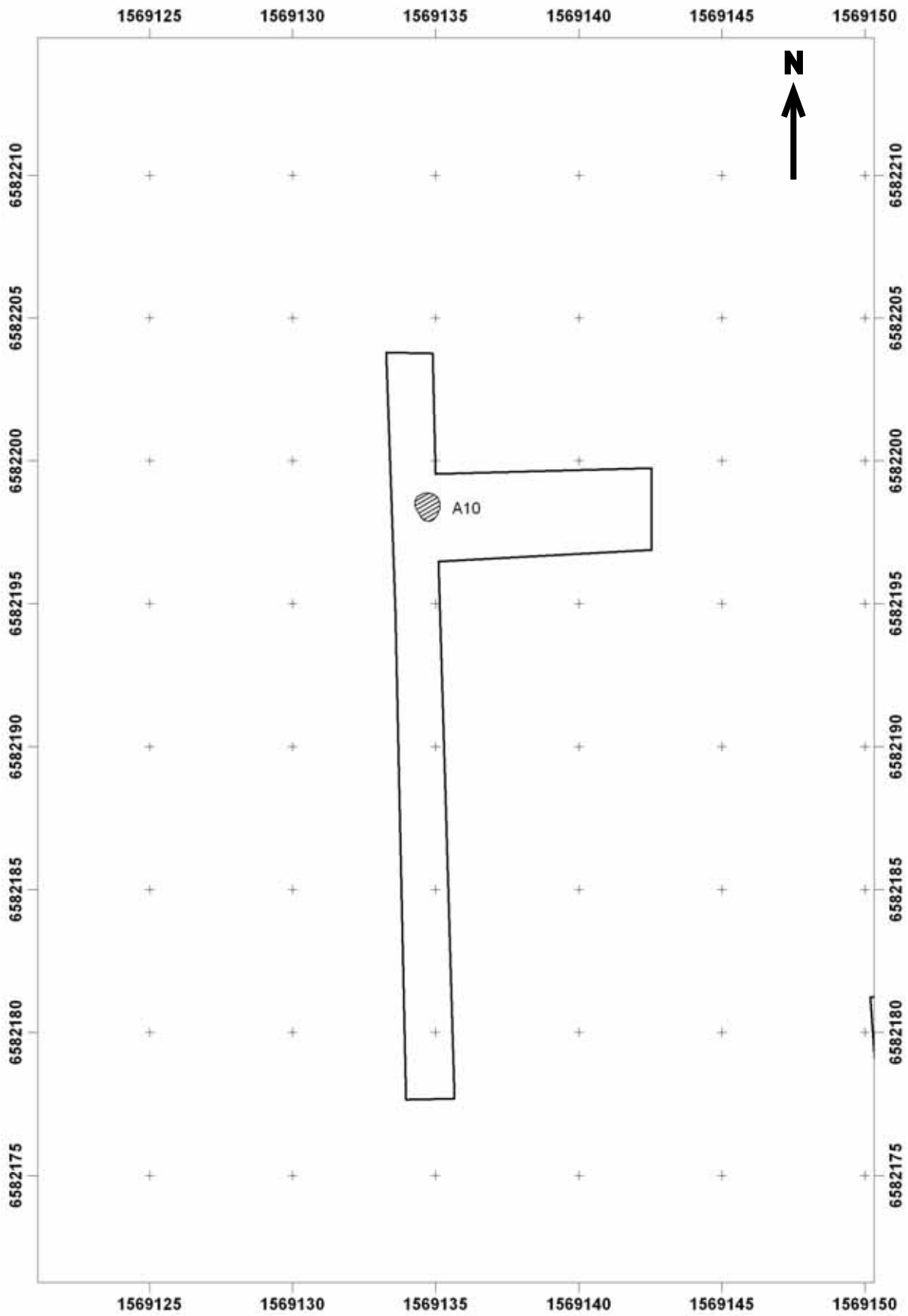

4. Plan över schakt 10, objekt 10

Skala 1: 200.

5. Plan över schakt 24, objekt 18

Skala 1: 200.